

Anna Clim-Klimashevsky. Laying the foundations of a healthy lifestyle in early childhood education.

The article presents the problem of a healthy lifestyle in the nursery. Attention was paid to the concept of healthy lifestyle, on the conditions, factors and ways of implementation in terms of preschool institutions.

Key words: health, style, life, kindergarten/

РОЗДІЛ IV. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 378.22:81'234:[37:004.946]

Р. О. Павлюк

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ТВОРЕННЯ ВІРТУАЛЬНО-НАВЧАЛЬНОГО ІНШОМОВНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розглянуто питання розвитку емоційної сфери учнів початкової школи засобами творення віртуально-навчального іншомовного середовища. Охарактеризовано поняття творення віртуально-навчального-іншомовного середовища та визначено педагогічні технології, які мають ефективний вплив на розвиток емоційної сфери молодшого школяра.

Ключові слова: емоційна сфера, молодший шкільний вік, віртуально-навчальне іншомовне середовище, педагогічні технології, модифікована казка.

Постановка проблеми. Емоційність навчання – одна із суттєвих умов активізації пізнавальної діяльності школярів, оскільки мисленнєва діяльність нерозривно пов'язана з емоційним розвитком дитини молодшого шкільного віку, тобто з успіхом у навчанні. Крім того, беззаперечним є факт, що емоційність – характерна риса молодших школярів, тому вплив на учня через емоційну сферу найбільше відповідає природі дитячого організму.

При позитивному впливові на емоційну сферу дитини молодшого шкільного віку можна досягти неабияких результатів у навчально-виховному процесі, оскільки емоційний розвиток школяра та емоційні стани зокрема виконують ряд педагогічних функцій:

- функцію згуртування, об'єднання учнів (емоційний контакт між учнями, перебування в однозначній емоційній ситуації);

- формування емоційної культури учня, яка включає емоційну чутливість до широкого кола явищ життя, розвинену здатність до співпереживання з іншими, вміння розуміти, поважати і цінувати почуття інших, поділяти свої переживання з іншими тощо;

- енергоутворювальну функцію, яка виникає під впливом емоційно-почуттєвої насиченості навчально-виховного процесу;

- ціннісно-орієнтаційну функцію, або здатність до орієнтування – це здатність почувати, що є навколо тебе, хто тебе оточує, це здатність відчувати також все те, що дитина не може бачити, але може відчути серцем.

Відтак, виникає потреба в урахуванні педагогом емоційного фактору у навчально-виховному процесі.

На нашу думку, одним із ефективних засобів розвитку емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку є творення віртуально-навчального іншомовного середовища у навчально-виховному процесі (зокрема на уроках англійської мови).

Творення віртуально-навчального іншомовного середовища та взаємодії педагога і вихованця у ньому відбувається на основі використання сучасних мистецьких та інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов. Така проблема набуває подвійного значення: по-перше, творчий стиль діяльності викладачів практичних мовних дисциплін значно стимулює розумову активність студентів, розвиває у майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої мовленнєвої діяльності іноземними мовами; по-друге, вчителю, який сам пройшов шлях творчого навчання набагато простіше сприйняти та зрозуміти творчий стиль діяльності, успішно реалізувати його в педагогічній практиці.

Вітчизняними та зарубіжними педагогами обґрунтовано, що за умови створення пізнавально-активної діяльності учнів, яка формується шляхом накладання особистісних полів педагога і вихованців, створюється сприятлива, невимушена атмосфера для засвоєння будь-якої навчальної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема емоційності навчання була предметом вивчення багатьох психологів, дидактів, методистів. З'ясуванню її певних аспектів сприяють, зокрема, результати наукових досліджень сутності емоцій і почуттів, їх функцій та класифікації (Л. Виготський, В. Вілюнас, Б. Додонов, К. Ізард, Г. Костюк, О. Леонт'єв, Я. Рейковський, С. Рубінштейн, Г. Шингаров, П. Якобсон та ін.); ролі емоційних факторів у навчальному процесі (А. Алексюк, Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, І. Лернер, В. Помагайбо, О. Савченко, М. Скаткін, Н. Скрипченко, О. Чебикін); взаємозв'язку емоційного ставлення до навчальної діяльності з якістю засвоєння знань та мотивами навчання (Л. Божович, Н. Зубалій, А. Маркова, М. Матюхіна); впливу емоційності навчання на формування пізнавальних інтересів учнів (Н. Бібік, Б. Друзь, О. Киричук, Н. Морозова, Г. Щукіна); емоційного розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (Л. Венгер, О. Запорожець, О. Кононко, В. Котирло, О. Кульчицька, В. Мухіна, Л. Проколієнко, П. Якобсон), а також результати вивчення психологічних особливостей навчальної діяльності молодших школярів (В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Занков, Т. Лисянська, Г. Люблінська, С. Максименко, О. Скрипченко).

Мета статті – охарактеризувати засоби творення віртуально-навчального іншомовного середовища у процесі розвитку емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Розвиткові емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку присвячена низка психологічних, педагогічних та методичних праць українських та зарубіжних учених. Окрім того, у цих працях охарактеризовано особливості розвитку емоційності молодших школярів.

Так, психологи зазначають, що емоційна сфера молодшого школяра суттєво змінюється в зв'язку зі зміною образу життя дитини. Джерелами емоційних переживань в цьому віці стають переважно навчання, гра та спілкування. Впродовж молодшого шкільного віку відбуваються такі зміни в царині емоцій та почуттів дитини:

- збагачення емоційної виразності через інтонацію, міміку;
- розвиток інтелектуальних, моральних та естетичних почуттів послаблення емоційної вразливості;
- вдосконалення навичок діагностики емоційних станів іншої людини;
- зменшення безпосередності вираження емоцій;
- активний розвиток соціальних емоцій – самолюбства і альтруїзму, емпатії.

У дітей молодшого шкільного віку розвивається емоційна виразність, поповнюється арсенал інтонаційних та мімічних експресивних реакцій, формується спроможність фіксувати суть та природу власних емоційних переживань. Перебування в середовищі вчителя та однолітків породжує стримування, приховування своїх актуальних емоційних переживань, що психологи називають синдромом втрати дитячої безпосередності. Одночасно молодший школяр залишається емоційно вразливим до ставлення значущих дорослих, особливо вчителя, а згодом чутливо реагує на мікроклімат взаємин з ровесниками. Психологічна залежність від учителя спонукає учнів початкової школи вміло діагностувати його настрій, інші емоційні реакції.

Під впливом учіння бурхливо розвиваються всі види вищих почуттів дитини – інтелектуальні, естетичні, моральні та праксичні. Взаємини з однолітками забезпечують вияви соціальних емоцій, зокрема, самолюбство дитини виражається як через самоствердження, так і через змагальність. При позитивному сценарії розвитку стосунків молодшого школяра з однолітками він переживає почуття довіри, альтруїзму, емпатії, які стають підґрунтям для здатності до емоційної децентрації.

Отже, можна зробити висновок, що при ефективному використанні емоційного фактору у навчанні можна досягти високих результатів у процесі розвитку особистості молодшого школяра.

У процесі розвитку емоційної сфери молодшого школяра ефективний вплив матиме процес творення віртуально-навчального іншомовного середовища та взаємодія педагога і вихованців у ньому. Такий вид діяльності розуміється нами як особливий різновид буття. У ньому дитина сприймає своєрідний світ подій та явищ, які, з одного боку, начебто мають

характеристики, властиві реально існуючим, матеріальним предметам, а з іншого – ці характеристики позбавлені того онтологічного навантаження, яке властиве реальним об'єктам. Ці відносини є ілюзорними, оскільки позбавлені дуже важливої частини свої атрибутових ознак, але одна атрибутова ознака у них є – результат. Під таким результатом ми розуміємо знання, уміння та навички, якими оволодівають учні за умови організації навчально-виховного процесу таким чином – творення віртуально-навчального іншомовного середовища.

У процесі творення віртуально-навчального іншомовного середовища особливий статус відводиться мистецьким дисциплінам у гармонійному поєднанні їх з іншими дисциплінами. Саме використання мистецьких педагогічних технологій (музики, пісень, елементів хореографії, драматичного мистецтва, образотворчого мистецтва, літературного тощо) уможливорює творення такої казкової, фантастичної атмосфери віртуальної педагогічної реальності, виступає засобом залуження навчальної інформації до внутрішнього світу дитини. Мистецтву притаманна особливість підвищувати енергетичний потенціал віртуально-навчального іншомовного педагогічного середовища, яким характеризується модифікована у класі реальність. Ця мистецька функція набуває важливого значення при навчанні загальноосвітніх предметів та іноземних мов зокрема [2, с. 24].

Теоретичний фундамент використання мистецьких технологій як засобу творення віртуально-навчального іншомовного середовища на уроках іноземних мов на початковому етапі їх вивчення включає такі положення:

- мистецтво – результат людської творчості, тому воно незамінне при розвитку креативних здібностей;

- мистецтво виступає для дитини засобом пізнання самої себе та навколишнього середовища, формує навички контролю за власним фізичним, розумовим та емоційним розвитком;

- мистецтво залучає школярів до художньої діяльності, поліпшує їх комунікативні вміння розмовляти, писати, малювати, співати і т.д.;

- як засіб залучення дітей і учителів до творчої діяльності мистецтво є джерелом естетичної насолоди і розумового розвитку, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання і викладання;

- процес проникнення мистецтва в систему загальної освіти сприяє виявленню талановитих дітей, чиї здібності могли бути і не помічені при традиційному навчанні;

- мистецтво є засобом психотерапевтичного впливу на особистість.

Загалом віртуально-навчальне іншомовне середовище, створюване за допомогою процесу творення віртуальної педагогічної взаємодії, дозволяє організувати навчання, в якому поєднуються такі складові як раціональне і духовне – навчальна інформація розвиває інтелект, а духовний компонент дозволяє пропустити цю інформацію через почуттєво-емоційну сферу, яка підсилює ефективність її засвоєння та виступає засобом творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Серед засобів творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мовна початковому етапі їх вивчення особливе місце займають виховання художнім словом, через різні види мистецтва (драматичне, музичне, хореографічне, образотворче). В основі педагогічного мистецтва лежить створення віртуального педагогічного середовища з фантастичними елементами. Його операційні можливості передбачають гру свідомого й підсвідомого, раціонального й ірраціонального, уяви й фантазії, розуму і почуттів, роблять навчання захоплюючим і привабливим.

Отже, віртуальна педагогічна взаємодія виступає як засіб творення сприятливого мікроклімату навчально-виховного процесу з іноземних мов, у якій гармонійно поєднуються загальноосвітні, мистецькі технології навчання. Таке середовище створюється на кожному уроці. Учитель та учні, взаємодіючи один з одним, довільно створюють таке середовище, оскільки кожне слово, навчальна інформація в цілому породжують в уяві вихователя та вихованця образ, який проходить через емоційно-почуттєву сферу особистості, і тим самим підсилює ефективність виучуваного предмету. Завданням педагога у цьому контексті залишається розвиток емоційно-почуттєвої сфери індивідів, оскільки результат навчально-виховного процесу залежить від створеного середовища: чим сприятливіший мікроклімат, тим ефективніший результат.

Серед різних мистецьких технологій творення віртуально-навчального іншомовного середовища можна виділити технологію «Модифікована казка».

Суть цієї технології полягає у тому, що навчання іноземних мов поєднується з методичними рекомендаціями казкотерапевтів. Такі заняття можна проводити один раз на тиждень. Їх тривалість може бути різною: 25 хвилин і більше. У цьому випадку варто зважати на вік дітей та їх психологічні особливості.

У випадку непередбачуваної втомлюваності дітей заняття можна повільно зупинити, пояснивши, що «чарівна сила» вичерпалась і немає можливості сьогодні продовжувати мандрівку казкою, що наступна зустріч із казковими героями відбудеться іншого разу.

Перед використанням казки у вивченні іноземної мови учнями початкової школи необхідно значної уваги приділяти попередній роботі з вивчення нових лексичних одиниць, граматичних структур та виготовлення разом з дітьми обладнання для розігрування інсценізацій тощо.

Попередню роботу виконує також і вчитель для себе: перед читанням казки учням потрібно казку поділити на логічно завершені частини, а якщо казка досить велика у об'ємі, то варто їй присвятити два заняття. У кожній логічно завершеній частині повинно бути не більше 10 речень та відповідно до цього – не більше 5-8 нових лексичних одиниць. Деякі лексичні одиниці засвоюються на заняттях і без використання казки.

Наведемо приклад структури заняття з іноземної мови у початковій школі. Зауважимо, що виключення будь-якого структурного елементу уроку не матиме такого ефективного впливу на процес виховання та навчання учнів початкової школи.

Заняття з іноземних мов з використанням світової літературної казки у початковій школі повинні мати такі структурні елементи:

1. Вступна частина.
2. Основна частина.
3. Заклучна частина.

Основна частина уроку повинна містити у собі такі методи та засоби, як бесіда, розповідь учителя, розгадування загадок, запитання іноземною та рідною мовами, словникова робота (пояснення незрозумілих слів), релаксаційні вправи, уявний діалог з героєм тощо.

Вступна розповідь (вступна частина уроку)

- Сьогодні ми з вами вирушимо до казки, де головною героїнею є маленька дівчинка. «Маленька» англійською мовою буде little. «Дівчинка» – Girl. «Маленька дівчинка» англійською мовою буде - little girl. Повторіть, будь ласка.
Дюймовочка, героїня нашої сьогоднішньої казки, була на зріст не менше дюйма, тобто приблизно 2,5 сантиметри (вчитель показує смужку паперу відповідного розміру). Тому її називали Дюймовочка. Отже, казка називається «Дюймовочка», а написав її Г.-К. Андерсен.

Релаксаційні вправи (вступна частина уроку)

- Сили на мандрівку нам подарує чарівна квітка (вчитель демонструє велику красиву квітку). Подивіться на цю квітку дуже-дуже уважно і відчуйте, як її краса, сила переходить у ваше тіло: голову... шию... руки... живіт... ноги...

Основна частина повинна складатись із логічно завершених частин казки та таких структурних компонентів (методів та прийомів), як:

Входження у казку (основна частина уроку)

- Зараз я вас усіх запрошую у казку Ш. Перро «Попелюшка». Англійською мовою вона називається «Cinderella». Заплющіть очі і чекайте, доки я до вас доторкнусь. Той, до кого я доторкнусь, одразу ж сідає на килимок і чекає початку казки (Вмикається легка музика і «фея» ніжно торкається кожної дитини).

Читання казки вчителем (основна частина уроку)

- «... Жила на світі одна жінка – woman. У неї не було дітей – children. Їй дуже хотілось мати маленьку дівчинку – little girl. Тоді вона вирішила піти до старої чаклунки – old witch.
- Твоєму горю можна допомогти, - сказала чаклунка. – Ось тобі ячмінне зерно – barley corn. Посади його у квітковий горщик – vase, а потім побачиш, що буде». (За мотивами казки Г.-К. Андерсена «Дюймовочка»).

Уявного діалогу з героєм (основна частина уроку)

- Учитель бере ляльку-чарівницю, і кожна дитина, розповідаючи про свої негаразди (українською мовою), говорить: “Help me good witch!”.

Чаклунка дає зернину кожній дитині. Діти саджають зерно у горщик і поливають (Казка «Дюймовочка»);

Пальчикової гімнастики (основна частина уроку)

- До казки Г.-К. Андерсена «Дюймовочка» можна дібрати таку пальчикову гімнастику: «Діти складають долоні разом, зображуючи стебло, потім розкривають центральні частини долоні, формуючи “бутон”. І нарешті, розкриваються пальці - квітка розквітла»;

Імпровізаційних танців; рухливих ігор мовленнєвого спрямування (основна частина уроку)

- Учитель вибирає із присутніх дівчат Дюймовочку і її саджають на стільчик посередині кімнати. Кожен «жук» повинен «підлетіти» до неї і сказати, яка вона гарна (You are very beautiful або You have beautiful hair, face, smile, eyes shoulders etc.).

Завершення заняття (*заклучна частина*) відбувається у формі підведення підсумків, визначення того, чи зрозуміли діти зміст казки (вчитель у бесіді ставить запитання дітям), мотиви дій персонажів, моделюють діалоги тощо.

Використання технології «модифікована казка» сприяє загальній педагогічній меті навчання, у початковій школі зокрема, розвитку гармонійної особистості, відповідає віковим особливостям дітей молодшого шкільного віку та пов'язана з провідним видом діяльності цього вікового періоду – грою та є ефективним засобом розвитку емоційної сфери.

Висновки. Зважаючи на психофізіологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку можна констатувати, що емоційний фактор у навчанні відіграє особливу роль. За умови розвитку емоційної сфери учнів початкової школи можна досягти значних результатів як у навчальній, так і виховній діяльності з дітьми.

Ефективності розвитку емоційної сфери учнів початкової школи сприяє творення віртуально-навчального іншомовного середовища. Таке середовище дозволяє організувати навчання, в якому поєднуються такі складові як раціональне і духовне – навчальна інформація розвиває інтелект, а духовний компонент дозволяє пропустити цю інформацію через почуттєво-емоційну сферу, яка підсилює ефективність її засвоєння та виступає засобом творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Серед засобів творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов на початковому етапі їх вивчення особливе місце займають виховання художнім словом, через різні види мистецтва (драматичне, музичне, хореографічне, образотворче).

Перспективу подальших наукових досліджень убачаємо в додатковому тлумаченні ключових понять досліджуваної проблеми шляхом залучення до процесу творення віртуально-навчального іншомовного середовища сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та елементів мультимедійних технологій навчання.

Список використаної літератури

1. Гімаєва Ю. А. Розвиток емоційної сфери учнів при переході до основної школи в умовах різних типів навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. : 19.00.07 – «педагогічна та вікова психологія» / Ю. А. Гімалаєва. - Х., 2005. – 21 с.
2. Лещенко М. П. Щастя дитини – єдине дійсне щастя на землі : До проблеми педагогічної майстерності : навч.-метод. посіб. – К. : АСМІ, 2003. – Ч.1. – 304 с.
3. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Котенко, Р. О. Павлюк, А. В. Соломаха та ін. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 356 с.
4. Павлюк Р.О. Формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти» / Р.О. Павлюк. – Вінниця, 2009. – 20 с.
5. Шпак М.М. Дидактичні умови забезпечення емоційності навчання молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.09 – «теорія навчання» / М. М. Шпак. – К., 2001. – 21 с.

Роман Павлюк. Развитие эмоциональной сферы учащихся начальной школы средствами создания виртуально-учебной иноязычной среды.

В статье рассмотрены вопросы развития эмоциональной сферы учащихся начальной школы средствами создания виртуально-учебной иноязычной среды. Охарактеризованы понятие создания виртуально-учебной иноязычной среды и определены педагогические технологии, которые эффективно влияют на развитие эмоциональной сферы младшего школьника.

Ключевые слова: *эмоциональная сфера, младший школьный возраст, виртуально-учебная иноязычная среда, педагогические технологии, модифицированная сказка.*

Roman Pavliuk. Development of emotional sphere of elementary school pupils by means of creation of virtual-educational foreign language environment.

The development of the emotional sphere of primary school pupils by means of the creation of virtual-educational foreign language learning environment is viewed in the article. The concept of creating of virtual-educational foreign language learning environment is characterized, and the educational technologies that have an effective outlet for the development of the emotional sphere of younger pupils is defined.

Key words: *emotional sphere, primary school age, virtual-educational foreign language learning environment, educational technology, a modified fairy-tale.*

УДК 37.013

Т. А. Монастырева

МОДЕЛЬ ТЕХНОЛОГИИ ВОСПИТАНИЯ МОРАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье рассмотрены вопросы воспитания моральных качеств младших школьников. Предлагается модель технологии воспитания моральных качеств